

ОРГАНІЗАЦІЯ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

УДК 351.77

<https://doi.org/10.24959/sphhcj.23.290>М. М. БАБЕНКО¹, А. С. НЕМЧЕНКО², В. М. НАЗАРКІНА², К. Л. КОСЯЧЕНКО¹¹ Національний медичний університет імені О. О. Богомольця, Україна² Національний фармацевтичний університет
Міністерства охорони здоров'я України, м. Харків

СУЧАСНІ МОДЕЛІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В СИСТЕМІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я ТА ФАРМАЦІЇ

Еволюція системи соціально-економічних відносин зумовлює зміни моделей державного управління в напрямі забезпечення публічності й інформатизації. Для досягнення ключових цілей охорони здоров'я (ОЗ) важливим є чітке розуміння методології управління, зокрема понятійно-категоріального апарату. Наразі потребує узгодження термінологія публічного управління та адміністрування, врядування, державного управління і регулювання, публічного менеджменту.

Мета – аналіз сучасних моделей публічного управління та змін сучасного змісту понять теорії управління в системі охорони здоров'я та фармації.

Матеріали та методи. Аналіз та узагальнення нормативно-правової бази й наукових публікацій з питань теорії і практики державного управління в системі ОЗ та фармації.

Результати дослідження. Досліджено теоретико-методологічні засади управління в системі ОЗ та понятійно-категоріальний апарат. Досліджено сучасні концепції публічного управління та особливості реалізації основних принципів «Good Governance» в системі ОЗ і фармації. Проаналізовано моделі публічного управління в системі ОЗ, визначено основні характерні риси та принципи реалізації. Визначено пріоритетні напрями діяльності державних органів з досягнення глобальних цілей сталого розвитку щодо універсального охоплення населення послугами ОЗ.

Висновки. На сучасному етапі важливим є пошук найбільш суспільно ефективної моделі публічного управління в системі ОЗ та фармації, яка має на меті вчасне і повноцінне забезпечення максимального охоплення населення медичними послугами належної якості, зумовлює чітке розуміння комплексу організаційних засад, сучасних форм і засобів впливу.

Ключові слова: публічне управління; публічне адміністрування; державне управління; охорона здоров'я; самоврядування; Good Governance.

М. М. БАБЕНКО¹, А. С. НЕМЧЕНКО², В. М. НАЗАРКІНА², К. Л. КОСЯЧЕНКО¹¹ Bogomolets National Medical University, Ukraine² National University of Pharmacy of the Ministry of Health of Ukraine, Kharkiv

MODERN MODELS OF PUBLIC ADMINISTRATION IN THE SYSTEM OF HEALTHCARE AND PHARMACY

The evolution of the system of socio-economic relations determines the changes in public administration models in the direction of ensuring publicity and informatization. To achieve the key goals of healthcare, it is important to have a clear understanding of the management methodology, in particular, the conceptual and categorical apparatus. Currently, the terminology of public management and administration, governance, public administration and regulation, public management needs to be agreed.

Aim. To analyze modern models of public management and changes in the modern content of concepts of management theory in the healthcare and pharmacy system.

Materials and methods. Analysis and generalization of the legal framework and scientific publications on the theory and practice of public administration in the healthcare system and pharmacy.

Results. The theoretical and methodological principles of management in the healthcare system and the conceptual and categorical apparatus were studied. Modern concepts of public management and features of the implementation of the main principles of "Good Governance" in the system of healthcare and pharmacy were studied. The analysis of public management models in the healthcare system was carried out, the main characteristics and principles of implementation were determined. The priority areas of activity of state bodies in the direction of achieving the global goals of sustainable development regarding the universal coverage of the population with healthcare services were determined.

Conclusions. At the current stage, it is important to search for the most socially effective model of public management in the healthcare system and pharmacy, which aims to timely and fully ensure the maximum coverage of the population with medical services of proper quality, requires a clear understanding of the complex of organizational principles, modern forms and means of influence.

Key words: public management; public administration; state administration; healthcare; self-government; Good Governance.

Постанова проблеми. Еволюційні процеси соціально-економічних систем та, зокрема, системи охорони здоров'я (ОЗ), зумовлюють трансформацію застарілих моделей державного управління в сучасні моделі регулювання суспільних відносин, а саме розширення публічного управління. Закономірно відбуваються також певні зміни категорійного апарату. Проблематику публічного управління в системі ОЗ та фармації розглядають науковці різних галузей знань (охорони здоров'я та фармації, адміністративного права, соціології, політології, теорії державного управління тощо). Дискусійним моментом є співвідношення понять «публічне управління» (public management), «публічне адміністрування» (public administration) та «державне управління» і «державне регулювання».

Аналіз останніх досліджень і публікацій та виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Загальні положення стосовно змісту й сучасної ролі публічного управління висвітлено в наукових публікаціях багатьох учених. Так, про співвідношення понять державного управління, публічного управління і адміністрування йдеться в працях О. Оболенського, І. Бінько, Є. Жукової, Н. Обушної. Тенденції розвитку та шляхи удосконалення публічного управління у сфері охорони здоров'я розглянуто в роботах Р. Шевчука, А. Дуки, Н. Василенко, Н. Колісніченко, О. Мельниченко, Ж. Овчарової. Оцінку ефективності публічного управління у сфері охорони здоров'я на сучасному етапі надано Г. Кузьменко, О. Миколенко. У працях А. Немченко, М. Хоменко проаналізовано законодавчо-правове регулювання фармацевтичного самоврядування в країнах світу.

Загалом же аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчив, що практично відсутні роботи, де було б розкрито системне бачення тенденцій розвитку публічного управління на сучасному етапі реформування охорони здоров'я і фармації.

Формулювання цілей статті. Метою роботи є дослідження сучасних моделей публічного управління та змін сучасного змісту понять теорії управління в системі охорони здоров'я і фармації.

Викладення основного матеріалу дослідження. Трансформаційні перетворення

в розвитку суспільства призвели до зміни концептуальних підходів до реалізації управлінських функцій на всіх рівнях, зокрема й на державному. Разом із тим, сучасні виклики (пандемія Covid-19, військова агресія) потребують об'єднання зусиль на міжнаціональному рівні для розв'язання загальних проблем (спільні дії (joint activity)) для підвищення доступу й доступності життєво необхідних ліків і вакцин, як, наприклад, об'єднані закупівлі, спільна оцінка медичних технологій, міждержавна співпраця у сфері ціноутворення на лікарські засоби (ЛЗ) та забезпечення доступу до основних лікарських засобів (ОЛЗ), високоартісних інноваційних препаратів для лікування рідкісних (орфанних) захворювань).

У контексті розвитку цифрових технологій відбувається зміна поглядів на функції управління в державному секторі, що започаткувало розвиток концепцій «нового публічного управління» (new public management – NPM) та оновленого post new public management, «мережевого уряду» (networked government), «глобального врядування» (global governance), «врядування цифрової (інформаційної) ери» (digital era governance, DEG) [1-3]. В Україні це отримало назву «держава в смартфоні».

Варто зауважити, що для вітчизняного наукового простору більш звичним є поняття «державне управління» як форма і різновид соціального управління, соціально-політична функція держави, зумовлена об'єктивними потребами суспільства, яка проявляється в цілеспрямованому, систематичному, ідеологічному, організаційному впливі з використанням владних повноважень на суспільну й приватну життєдіяльність з метою її впорядкування, збереження та переведення у якісно новий стан [4].

Термін «публічне управління» набув значного поширення лише протягом останніх років. Під публічним управлінням, як правило, розуміють діяльність органів державного управління та місцевого самоврядування, представників приватного сектора та інститутів громадянського суспільства в межах визначених законом повноважень і функціональних обов'язків (планування, організації, керівництва, координації та контролю) щодо формування і реалізації управлінських рішень суспільного значення,

політики розвитку держави та її адміністративно-територіальних одиниць [4, 5].

Деякі дослідники окремо розглядають «публічний менеджмент» як сферу знань і діяльності щодо управління публічними організаціями (органами публічної влади, державними і муніципальними підприємствами й установами, неурядовими організаціями тощо), їхньою адміністративною і господарською діяльністю з використанням принципів, форм, методів та інструментів, які забезпечують підвищення ефективності цих організацій і поліпшення якості публічних послуг.

Публічний менеджмент значною мірою стосується внутрішніх процедур, пов'язаних з плануванням, контролем, організацією надання послуг, запровадженням і функціонуванням інформаційних систем, управлінням персоналом, оцінюванням ефективності, залученням заінтересованих сторін до формування і реалізації рішень тощо з метою задоволення потреб та інтересів суспільства [4, 6].

Під публічним адмініструванням треба розуміти вид організаційно розпорядчої діяльності державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування, спрямованої на підготовку та впровадження

публічно управлінських рішень, управління персоналом, надання публічних послуг.

Публічне адміністрування вважають складовою публічного управління, що його здійснюють на професійній (неполітичній) основі, залучаючи за потреби неурядових партнерів для спільного розв'язання проблем, які постають у цій сфері [7].

Публічне адміністрування в ОЗ розглядають як діяльність із забезпечення інтересів і свобод фізичних і юридичних осіб, а саме прийняття відповідними державними органами адміністративних рішень і надання адміністративних послуг у сфері ОЗ: акредитація і атестація; ліцензування, державна реєстрація ЛЗ, медичної техніки та медичних виробів; реєстрація цін на ЛЗ, що їх заковують за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів.

Отже, ототожнення термінів «державне управління», «державне регулювання», «публічне управління» та «публічне адміністрування», «врядування» не є доречним з огляду на суттєві відмінності (рис. 1).

Серед пріоритетних функцій публічного управління в системі ОЗ та фармації варто зазначити самоврядування і саморегулювання, які мають професійні особливості, тому потребують окремого законодавчого

Рис. 1. Порівняння змісту державного управління і публічного адміністрування (власна розробка на базі [8, 9])

та нормативно-правового врегулювання. Наразі в охороні здоров'я України зареєстровано близько 300 різних громадських об'єднань, зокрема 29 – у фармації. А проте в Україні немає закону про професійне самоврядування, відсутнє законодавче визначення самоврядування та саморегулювання. Відповідно до Закону України «Про громадські об'єднання» усі медичні та фармацевтичні асоціації та спілки мають статус громадських об'єднань [10, 11].

Найдавнішу історію становлення фармацевтичного самоврядування мають Велика Британія, Німеччина та Польща. Так, 1852 року в Британії було ухвалено перший фармацевтичний закон, який визначив основні задачі діяльності Королівського фармацевтичного товариства [10].

У Німеччині діє «Федеральний союз німецьких фармацевтичних асоціацій», до якого входять 34 громадські організації, що об'єднують понад 60 тис. фармацевтів. Союз займається соціальним захистом, професійною освітою, розробленням та експертизою законодавства, що регулює фармацевтичну діяльність [10].

У Польщі з 1991 р. діє Закон «Про аптечні палати», який ґрунтується на базових європейських директивах професійного самоврядування та саморегулювання. Без погодження з Аптечною палатою неможливо отримати дозвіл на відкриття нової аптеки, також палата проводить акредитацію аптечних закладів та атестацію професійних кадрів [10].

Протягом багатьох років в Україні обговорюють питання професійного самоврядування. Законопроект «Про фармацевтичне самоврядування» вперше було зареєстровано ще 2015 року, але його відхилили в першому читанні, бо він не враховував міжнародний досвід щодо створення самоврядних організацій, а тому потребував суттєвого доопрацювання. У серпні 2022 р. на сайті МОЗ України вкотре було репрезентовано для громадського обговорення Проект Закону України «Про самоврядування у сфері охорони здоров'я в Україні», який практично цілком дублює попередній проект 2021 р. [12].

Аналіз результатів публічного обговорення свідчить, що останній законопроект потребує доопрацювання таких актуальних

питань: роль держави у створенні професійного самоврядування та мета його впровадження; захист професії; обов'язковість членства та сплати професійного збору, зокрема роботодавцем; цільові внески (унеможливити корупційні дії посадових осіб організації); обрання складу Вищої ради професійних палат. На нашу думку, доопрацювання останнього законопроекту потребує залучення європейських організацій, що мають досвід реалізації самоврядування, насамперед Великої Британії, Німеччини та Польщі, бо саме їхній досвід доцільно використати в Україні.

Сьогодні національні й міжнародні організації (Програма розвитку ООН, Світовий банк та ін.) часто використовують термін «Good Governance» (тобто «належне», «ефективне» або «добре» управління), застосований як щодо управління на державному, так і на місцевому рівнях.

Основні 12 принципів «Good Governance» закріплено в Стратегії інновацій та належного управління на місцевому рівні, схваленій 2008 року Радою Європи. Ці принципи охоплюють такі питання: участь, представництво, чесне проведення виборів; чуйність; ефективність і результативність; публічність, відкритість і прозорість; верховенство права; етична поведінка; компетентність і спроможність; інноваційність та відкритість до змін; стійкість і довгострокова орієнтація; надійний фінансовий менеджмент; права людини, культурне розмаїття та соціальна згуртованість; підзвітність [13, 14]. Так само ці принципи можуть бути застосовані в контексті управління окремими галузями економіки, зокрема й системою ОЗ та фармації.

Доцільно розглянути особливості реалізації основних принципів «Good Governance» в системі ОЗ та фармації.

Так, принцип *участі* відтворюється за рахунок залучення до процесу ухвалення рішень усіх зацікавлених сторін (професійних організацій, громадських об'єднань і пацієнтів).

Принцип *верховенства права* полягає в беззаперечному дотриманні норм законодавства, міжнародних договорів і прав людини.

Принцип *прозорості* гарантує, що процес ухвалення рішень щодо вибору та фінансування певних медичних технологій

Рис. 2. Реалізація пацієнт-орієнтованого підходу в управлінні ОЗ [15]

(ціноутворення, реімбурсації, закупівель) є публічним і прозорим.

Принцип *справедливості* передбачає, що під час розроблення політики ОЗ зважають на інтереси всіх членів суспільства, особливо найбільш уразливих.

Підзвітність засновано на відповідальності осіб, які ухвалюють певні рішення, що стосуються суспільних інтересів, та реалізують їх.

Вітчизняна система ОЗ та фармацевти перебуває в стані реформування протягом

тривалого періоду часу, до того ж цей процес певним чином політизований і тому має тенденцію до зміни пріоритетних напрямів розвитку.

Починаючи з 2016 р. здійснення реформ прискорилося завдяки внесенню відповідних змін до законодавства та створенню нових інституцій (Національна служба здоров'я України – НСЗУ, Центр громадського здоров'я МОЗ України, Департамент з оцінки медичних технологій при ДЕЦ МОЗ України, національна закупівельна агенція «Медичні закупівлі України») і нових механізмів управління та регулювання [15].

Ключовими моментами є пацієнт-орієнтований підхід та диджиталізація бізнес-процесів, особливості реалізації яких в управлінні системою ОЗ та фармацевти наведено на рис. 2.

Пріоритетними напрямками діяльності державних органів з досягнення глобальних цілей сталого розвитку щодо універсального охоплення населення послугами ОЗ можна вважати такі (рис. 3).

У зв'язку з внесенням змін до «Основ законодавства України про охорону здоров'я», ухваленням Закону «Про державні

Рис. 3. Пріоритети державної політики в системі ОЗ та фармацевти (власна розробка на базі [16-18])

фінансові гарантії медичного обслуговування населення» № 2168-VIII від 19.10.2017 р. в системі ОЗ і фармації протягом останніх років було досягнуто суттєвих зрушень у напрямі підвищення доступності медичної і фармацевтичної допомоги за рахунок запровадження децентралізації та автономії закладів ОЗ за умов дотримання принципів прозорості й підвітності, зміни підходів до управління і контролю за раціональним використанням ресурсів, запровадження державної оцінки медичних технологій (ОМТ) як прозорого інструменту підтримки прийняття управлінських рішень у системі ОЗ та фармації.

Висновки та перспективи подальших досліджень. На сучасному етапі важливим є пошук найбільш суспільно ефективної

моделі публічного управління в системі ОЗ та фармації, яка має на меті вчасне і повноцінне забезпечення максимального охоплення населення послугами охорони здоров'я належної якості, зумовлює чітке розуміння комплексу організаційних засад, сучасних форм і засобів впливу. Узагальнено основні принципи «Good Governance», закріплені в Стратегії інновацій та належного управління на місцевому рівні, схваленій Радою Європи 2008 року. Проаналізовано моделі публічного управління в системі ОЗ та фармації, визначено їхні основні характерні риси й принципи їх реалізації.

Подальший розвиток досліджень вбачаємо у вивченні шляхів удосконалення публічного управління в системі ОЗ та фармації.

Конфлікт інтересів: відсутній.

Перелік використаних джерел інформації

1. Бінько І. Публічне управління і публічне адміністрування: співвідношення понять. *Вісник АПСВТ*. 2020. № 3-4. С. 41-47. DOI: 10.33287/11213.
2. Дука А. П. Трансформація моделей публічного управління. *Сучасна парадигма публічного управління* : зб. тез III Міжнар. наук.-практ. конф., 19-22 жовтня 2021 р. Львів, 2021. С. 21-25.
3. Василенко Н. В., Семко М. І., Радиш Я. Ф. Роль публічного управління у формуванні нової моделі державного регулювання охорони здоров'я: вітчизняний та зарубіжний досвід. *Internauka. Economic Sciences*. 2022. № 8. DOI: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2022-8>.
4. Публічне управління : термінологічний словник / уклад. : В. С. Куйбіда та ін. – Київ : НАДУ, 2018. 224 с.
5. Колісниченко Н. Тенденції розвитку публічного управління у сфері охорони здоров'я: глобальний контекст. *Науковий вісник: Державне управління*. 2022. №2 (12). С. 38-52.
6. Медико-соціальні засади публічного врядування у сфері охорони здоров'я : монографія / за заг. ред. М. М. Білинської, Н. О. Басюк, О. Д. Фірсової. Київ : НАДУ, 2018. 416 с.
7. Мельниченко О. А., Овчарова Ж. М. Публічне управління розвитком сфери охорони здоров'я як предмет наукових досліджень. *Таврійський науковий вісник. Серія: Публічне управління та адміністрування*. 2022. № 4. С. 40-46. DOI: <https://doi.org/10.32851/tnv-pub.2022.4.5>.
8. Жукова Є. О. Публічне адміністрування та державне управління: особливості співвідношення. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 2. С. 137-140. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.02.26>.
9. Обушна Н. Публічне управління як нова модель організації державного управління в Україні: теоретичний аспект. *Ефективність державного управління*. 2015. Вип. 44. С. 53-63.
10. Немченко А. С., Хоменко М. Ф. Аналіз законодавчо-правового регулювання фармацевтичного самоврядування в країнах світу. *Правове регулювання діяльності у сфері охорони здоров'я під час війни: виклики сьогодення* : матер. VI Міжнар. мед.-прав. форуму, 25 листоп. 2022 р. Харків : Право, 2022. С. 73-75. DOI: <https://doi.org/10.31359/978-966-998-461-6>.
11. Зелена книга саморегулювання в Україні. Київ : Офіс ефективного регулювання, 2017. 80 с.
12. Офіційний вебсайт МОЗ України. URL : <http://moz.gov.ua/>.
13. Council of Europe. 12 Principles of Good Governance. URL: <https://www.coe.int/en/web/good-governance/12-principles#>.
14. What is good governance? URL: <https://www.unodc.org/e4j/zh/anti-corruption/module-2/key-issues/what-is-good-governance.html>.
15. Принципи відновлення та трансформації системи охорони здоров'я в Україні. Ліцензія: CC BY-NC-SA 3.0 IGO. Копенгаген : ЄРБ ВООЗ, 2022.
16. Миколенко О. М. Ефективність публічного управління в сфері охорони здоров'я. *Правова держава*. 2019. № 35. С. 44-53.
17. Модернізація менеджменту та публічного управління в системі охорони здоров'я : кол. монографія / за наук. ред. д.е.н. Шкільняка М. М., д.е.н. Желюк Т. Л. Тернопіль : Крок, 2020. 560 с.

18. Соціальна фармація як складова системи фармацевтичного забезпечення населення та між-дисциплінарна наука / А. А. Котвіцька та ін. *Соціальна фармація в Україні: стан, проблеми та перспективи* : матеріали Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. за участю міжнар. спеціалістів, м. Харків, 3 квіт. 2013 р. Харків, 2013. С. 14-28.

References

1. Binko, I. (2020). *Visnyk APSVT*, 3-4, 41-47. doi: 10.33287/11213.
2. Duka, A. P. (2021). Proceeding from Suchasna paradyhma publicznego upravlinnia : *zb. tez III Mizh-nar. nauk.-prakt. konf. (19-22 zhovtnia 2021 r.)*. (pp. 21-25). Lviv.
3. Vasylenko, N. V., Semko, M. I., Radysh, Ya. F. (2022). *Internauka. Economic Sciences*, 8. doi: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2022-8>.
4. Kuibida, V. S. et al. (2018). *Publichne upravlinnia*. Kyiv : NADU, 224.
5. Kolisnichenko, N. (2022). *Naukovyi visnyk: Derzhavne upravlinnia*, 2 (12), 38-52.
6. Bilynska, M. M., Basiuk, N. O., Firsova, O. D. (Eds.). (2018). *Medyko-sotsialni zasady publicznego vri-advuvannia u sferi okhorony zdorovia*. Kyiv : NADU, 416.
7. Melnychenko, O. A., Ovcharova, Zh. M. (2022). *Tavriskiyi naukovyi visnyk. Publichne upravlinnia ta administruvannia*, 4, 40-46. doi: <https://doi.org/10.32851/tnv-pub.2022.4.5>.
8. Zhukova, Ye. O. (2022). *Analychno-porivnialne pravoznavstvo*, 2, 137-140. doi: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.02.26>.
9. Obushna, N. (2015). *Efektivnist derzhavnogo upravlinnia*, 44, 53–63.
10. Nemchenko, A. S., Khomenko, M. F. (2022). Proceeding from Pravove rehuliuвання diialnosti u sferi okhorony zdorovia pid chas viiny: vyklyky sohodennia : *VI Mizh-nar. Med.-prav. Forum*. Kharkiv : Pra-vo, 73-75. doi: <https://doi.org/10.31359/978-966-998-461-6>.
11. Ofis efektyvnoho rehuliuвання. (2017). *Zelena knyha samorehuliuвання v Ukraini*. Kyiv, 80.
12. Ofitsiyniy veb-sait MOZ Ukrainy. Available at: <http://moz.gov.ua/>.
13. Council of Europe. 12 Principles of Good Governance. Available at: <https://www.coe.int/en/web/good-governance/12-principles#>.
14. What is good governance? Available at: <https://www.unodc.org/e4j/zh/anti-corruption/module-2/key-issues/what-is-good-governance.html>.
15. YeRB VOOZ. (2022). *Pryntsyipy vidnovlennia ta transformatsii systemy okhorony zdorovia v Ukraini. CC BY-NC-SA 3.0 IGO*. Kopenhagen.
16. Mykolenko, O. M. (2019). *Pravova derzhava*, 35, 44-53.
17. Shkilniak M. M., Zheliuk T. L. (Eds.). (2020). *Modernizatsiia menedzhmentu ta publicznego upravlin-nia v systemi okhorony zdorovia*. Ternopil : Krok, 560.
18. Kotvitska, A. A. et al. (2013). Proceeding from Sotsialna farmatsiia v Ukraini: stan, problemy ta per-spektyvy : *materialy Vseukr. nauk.-prakt. internet-konf. za uchastiu mizh-nar. spetsialistiv. (3 kvit. 2013 r.)*. (pp. 14-28). Kharkiv.

Відомості про авторів:

Бабенко М. М., кандидат фармацевтичних наук, доцент кафедри організації та економіки фармації, Національний медичний університет імені О. О. Богомольця, директор Державного експертного центру МОЗ України (<https://orcid.org/0009-0003-7123-4664>). E-mail: babenko.mi@gmail.com

Немченко А. С., докторка фармацевтичних наук, професорка, завідувачка кафедри організації та економіки фармації, Національний фармацевтичний університет Міністерства охорони здоров'я України (<http://orcid.org/0000-0003-1601-8881>). E-mail: asnemchenko@ukr.net

Назаркіна В. М., докторка фармацевтичних наук, професорка кафедри організації та економіки фармації, Національний фармацевтичний університет Міністерства охорони здоров'я України (<http://orcid.org/0000-0002-0767-6180>). E-mail: victory.nazarkina@gmail.com

Косяченко К. Л., доктор фармацевтичних наук, професор, завідувач кафедри організації та економіки фармації, Національний медичний університет імені О. О. Богомольця (<https://orcid.org/0000-0002-0472-2196>). E-mail: kosleokos@gmail.com

Information about authors:

Babenko M. M., Candidate of Pharmacy (Ph.D.), associate professor of the Department of Organization and Economy of Pharmacy, Bogomolets National Medical University, director of the State Expert Center of the Ministry of Health of Ukraine (<https://orcid.org/0009-0003-7123-4664>). E-mail: babenko.mi@gmail.com

Nemchenko A. S., Doctor of Pharmacy (Dr. habil.), professor, head of the Organization and Economics of Pharmacy Department, National University of Pharmacy of the Ministry of Health of Ukraine (<http://orcid.org/0000-0003-1601-8881>). E-mail: asnemchenko@ukr.net

Nazarkina V. M., Doctor of Pharmacy (Dr. habil.), professor of the Organization and Economics of Pharmacy Department, National University of Pharmacy of the Ministry of Health of Ukraine (<http://orcid.org/0000-0002-0767-6180>). E-mail: victory.nazarkina@gmail.com

Kosyachenko K. L., Doctor of Pharmacy (Dr. habil.), professor, head of the Department of Organization and Economy of Pharmacy, Bogomolets National Medical University (<https://orcid.org/0000-0002-0472-2196>). E-mail: kosleokos@gmail.com

Надійшла до редакції 10.05.2023 р.